

свої знання щодо політики впровадження та практики використання інформаційно-комунікативних технологій для того, щоб розширити, поліпшити та вдосконалити процеси навчання та викладання в ХХІ ст., тоді і в сільській школі учень стане конкурентоспроможним на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аксіологічний потенціал державного управління освітою. Навч. посібник / Крижко В. В., Мамабва І. О. – К.: Освіта України, 2005. – С. 103.
2. Бегей В. М. Демократизація управління загальноосвітньою школою. – Тернопіль: ЛДУ, 1994. – С. 56.
3. Григораш В.В., Касьянова О.М., Мармаза О.І. Управління навчальним закладом: Навчально-метод. посібник. У 2 ч. – Харків: Ранок, 2003. – С. 89.
4. Державна національна програма “Освіта (Україна ХХІ ст.)”. – К.: Райдуга, 1994. – С. 78.
5. Довбиш І. Модель державно-громадського управління ЗНЗ // Директор школи, ліцею, гімназії, 2006. – № 1. – С. 72-74.
6. Єльнікова Г. Теоретичні підходи до моделювання державно-громадського управління // Директор школи. – 2003. – С. 12-15.
7. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта України. – Від 26 лютого 2002 р. – №17(313). – С. 89.
8. Закон України “Про загальну середню освіту” // Освіта України: Нормативно-правові документи МОН України, 2001. – С. 88.

Морев А.А.

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЕ РЕШЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННО-ОБЩЕСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ

В статье изложено общее видение решения проблемы государственно-общественного управления в образовании. Раскрыта эффективная модель самоуправления общества учеников, родителей и учителей, найдены условия эффективной работы школьных обществ.

Ключевые слова: Конституция Украины, закон Украины, государственно-общественное управление, школьное общество, надуправляемая организация.

Morev A.A.

THE SCIENTIFIC-PRACTICAL SOLUTION OF THE PROBLEM OF THE STATE-PUBLIC MANAGEMENT IN EDUCATION

In the article it is provided a general vision of the problem of the state-public management in education. It is discovered the effective form of the self-government group of the pupils, parents and teachers. It is revealed the conditions of the efficient work of school communities.

Key words: the constitution of Ukraine, the law of Ukraine of the state and public administration, a school community, an over-driven organization.

УДК 373.23; 373.24

Назаренко Л.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОГЛЯДУ НА АКсіОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

У статті розглядаються проблеми формування ціннісно-сислової сфери особистості в дошкільному віці. Зазначений процес обумовлюється необхідністю створення такого життєвого простору, в якому забезпечуватимуться співпраця педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів з батьками, наступність родинного та дошкільного виховання, активізація виховної функції сім'ї, упровадження сучасних виховних методик.

Ключові слова: життєвий простір, дошкільне виховання, ціннісно-смыслова сфера, соціально значуща діяльність, соціальне становлення.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Дитинство – важливий період у житті дитини, коли формуються відчуття власних можливостей, потреба в самостійній діяльності, основні уявлення про навколишній світ, добро і зло в ньому, сімейні традиції і малу батьківщину. Як відомо, механізми процесів засвоєння цінностей та виникнення ціннісних орієнтирів закладаються в період дошкільного дитинства. Проте сучасні дитячі заклади пропонують дошкільнятам та їхнім батькам різноманітні методики, спрямовані на інтенсивний інтелектуальний розвиток, основною педагогічною метою вважаючи підготовку до школи. І хоча одним із ключових завдань впровадження Програми “Я у світі” передбачається успішний перехід дошкільної освіти на гуманістичну платформу, унаслідок чого мають здійснитися кардинальні зміни в усіх елементах системи, розвиток ціннісно-смыслової сфери особистості залишається поза педагогічної уваги.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Аналіз вітчизняної психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що відомі психологи і педагоги, як наприклад, Н. Ветлугіна, Л. Виготський, Н. Гаврик, В. Давидов, О. Запорожець, О. Кульчицька, А. Тихомирова у своїх наукових дослідженнях не лише доводили вплив організованого навчання на розвиток творчих здібностей, які яскраво проявляються в дошкільному дитинстві, а й розглядали питання щодо вироблення ціннісних ставлень дітей до продукту власної творчої й пізнавальної діяльності. В. Зеньковський, О. Лопаткіна, В. Сухомлинський, С. Соловейчик, М. Скребкова присвятили низку праць проблемам виховання чеснот у цей період розвитку особистості. На необхідності упровадження в системі сучасної дошкільної освіти “моральної педагогіки” наполягає І. Бех [2]. Проте, аналіз показав, що ця проблема недостатньо висвітлена в науковій літературі. Актуальність її дослідження зумовлена об’єктивними умовами організації навчально-пізнавального процесу в дошкільних навчальних закладах, де більше часу приділяється навчальним заняттям; відсутністю виховних методик, спрямованих на соціальне становлення дитини саме в дошкільному віці; слабкій методичній підготовленості вихователів з даного питання та односторонності процесу виховання в сімейному колі, у якому здебільше дорослі до дитини ставляться зверхньо або з позиції “...аби не плакало маля”.

Формулювання цілей статті. Мета цієї статті трактується в площині висвітлення низки протиріч, які вимагають інноваційних педагогічних рішень, серед яких нами виокремлено як основне – протиріччя між ствердженням у теорії дошкільної педагогіки ідей гуманізації освіти і відсутністю концепцій та технологій, які можуть реалізувати нові ідеї та підходи. Окреслена проблема розглядається нами також у контексті створення такого життєвого простору для дитини дошкільного віку, у якому б вона успішно засвоювала перші уроки суспільного досвіду та яке б сприяло її духовному розвитку.

Виклад основного матеріалу. “Дошкільне дитинство – період початкового фактичного утворення особистості, розвитку особистісних “механізмів” поведінки, коли встановлюються перші зв’язки та відносини, які утворюють нову єдність діяльності й водночас нову вищу єдність суб’єкта – єдність особистості [4: 7]. Від того, що буде закладено в дошкільному віці, великою мірою залежить, якими ціннісними уявленнями керуватиметься дитина в оцінці суспільних подій, явищ оточуючого світу, при постановці життєвих цілей, розв’язанні виникаючих проблем [6]. Адже найважливіша подія дошкільля – перетворення дитини із “людини діючої” в “людину суспільну” [1]. На думку В. Сухомлинського, дитинство – не підготовка до майбутнього життя, а життя теперішнє, яскраве, самобутнє [11]. Адже завдяки “соціальним силам в душі дитини”, що пробуджуються у віці 3-5 років шляхом “засвоєння традицій, набуття здатності до соціального орієнтування, переживання своєї сили і переживання своєї слабкості” [7: 313] народжується самоствердження особистості, розвивається та зріє її індивідуалізм з власною системою цінностей.

Зрозуміло, що кожний віковий етап життя дитини характеризується особливим її положенням у системі загально прийнятних суспільних відносин і відповідним видом діяльності. У залежності від цього виникає та чи інша “соціальна ситуація” розвитку, яка визначається співвідношенням умов соціальної сфери дитини та її внутрішніх умов [5]. У контексті дослідження, проведеного нами, доведено, що процес привласнення дитиною певних морально-духовних цінностей, по-перше, значно активізується, якщо спеціально створюється реальне середовище. Постійне перебування в атмосфері добродійності ставить особистість у позицію суб’єкта суспільно значущих дій, в основі яких перебуває творення добра. Навчити цінувати таку атмосферу, виховувати вдячне ставлення до створених для неї умов – завдання батьків і вихователів. По-друге, “щоб етична норма як соціальна морально-духовна цінність набула у свідомості дитини достатньої спонукальної сили, вона має втілюватися в якийсь матеріальний предмет, який є для дитини стимулом, що сприяє розгортанню в неї внутрішньої діяльності для свідомого й міцного опанування цієї етичної норми” [3: 2]. Відтак, перша іграшка, як правило, уособлення тварини, відіграє в діяльності дошкільняти особливе значення: перший друг, якому можна відкрити маленькі дитячі секрети; перший співрозмовник, з яким малюк намагається свідомо встановити діалог. Спостерігаючи за характером гри, можна встановити, яка “внутрішня праця” відбувається у цей час: емоційний стан дитини, зміст її розмови з уявним другом, ролі, які вона обирає для себе. Усе це складатиме підвалини процесу набуття суспільного досвіду та формування ціннісних орієнтацій у більш старшому дошкільньому віці. На зміну першій іграшці та довільній грі приходять гра змістовна, як певний вид діяльності, під час якої, здійснюючи свої задуми, дитина відкриває нове про себе, проявляється її розуміння навколишнього, власне ставлення до нього, що допомагає збагнути цінність творчості [12]. Таким чином, як вважає В. Кудрявцев “творчість для себе” стає передумовою “творчості для інших” [8]. Однак, слід зауважити, що найбільш активно, як і раніше, проявляє себе малюк в умовах нерегламентованої вільної праці, яка, за виразом С. Низзовської, “специфічний спосіб організації життєдіяльності дітей, яка розгортається у час, вільний від організованих форм освітньої роботи (в ранкові та вечірні години, на прогулянках, в інші моменти дозвілля), як правило з ініціативи та за бажанням самих малюків” [10: 7]. Не менш цікавим є той факт, що дітей навіть молодшого дошкільнього віку цікавить оцінка продукту їх творчості, тому що творчість сприймається ними як конкретний вид діяльності – сполука праці розуму, рук і душі. Слід зауважити, що дитина сприймає світ через призму сприйняття дорослого. Саме своєю здатністю помічати красу слова, музики, творчого виробу, відчувати й емоційно переживати її, дорослі і в дитині пробуджують здатність сприймати прекрасне. Тому у дошкільньому віці, коли у маляти ще не блокована потреба у спілкуванні з музикою, саме музичне мистецтво стає потужним засобом формування ціннісних ставлень до мистецьких витворів. Прикладом цього може слугувати гармонія поєднання музики і казки, постановка невеличких мюзиклів, заняття з малювання й слухання доступних мелодій, наближених до народних. Емоційне сприйняття дитиною навколишньої дійсності закріплює її яскраві враження від спілкування зі світом мистецтва, що відкладаються на все життя і сприяють розвитку ціннісних ставлень до сфери “Я у світі прекрасного”.

У старшому дошкільньому віці основні зміни в особистості дитини зумовлені активним входженням у соціальні відносини. Інтерес до речей матеріального світу переміщується на інтерес до світу людей, розширюється коло спілкування: від рідних і близьких дорослих (перша вихователька ясельної групи) до одноліток та інших дорослих. Істотно підвищується сприйнятливність до зовнішніх впливів, зростає емоційна чутливість, здатність до самостійного вибору видів діяльності, що мають ціннісну соціальну значущість [1]. Пріоритетності набувають такі сфери життя дитини як “Я і моя справа”, “Я і моє здоров’я”, “Я у світі природи”, з’являється зовсім нові – сфера соціального спілкування та “Я по відношенню до себе”. Життєвий простір дитини збагачується умовами розвитку від його моно моделі до простору відкритого типу [9]. З огляду на це є важливим забезпечення співтворчості та співпраці всіх суб’єктів процесу розвитку особистості, інтеграції

спілкування, пізнавальної, перетворювальної та інших видів діяльності дошкільнят. Окрім того, у Базовій програмі “Я у світі” у змісті всіх її основних ліній зазначається на пріоритетності формування у дітей старшого дошкільного віку поняття “праця” по відношенню до процесів пізнання оточуючого світу, фізичного розвитку та трудової діяльності, основною умовою якої виступають повага і доброзичливе ставлення до них з боку дорослих, позитивна оцінка вольових зусиль й старанності дітей, формування в них інтересу до справи, розуміння її суспільної значущості. Початкові форми трудової діяльності – доручення й колективна праця – найактивніше реалізуються дітьми в таких видах занять, як: самообслуговування, побутова справа та праця у природі. Важливо підтримувати бажання дітей виконувати трудові завдання самостійно, перетворюючи контроль з боку дорослого на процес підтримки, наставляння, як справу зробити правильніше, щоб її результат, насамперед, відповідав установленому зразку й, окрім того, був проявом творчості дитини. Таким чином відбуватиметься формування ціннісного, а не лише регламентованого ставлення до праці шляхом усвідомлення дитиною механізму перетворення уяви, фантазії, ідеї в цілком реальні речі.

Особливим прикладом для дітей результатів суспільної праці дорослих є ставлення останніх до природи. Процес усвідомлення дитиною органічного зв’язку людини з природою, на наш погляд, проходить декілька стадій, першою з яких – “живе в живому”, коли їй здається, що все навколо рухається: літає, повзає, бігає, росте, квітне, плодоносить, в’яне – не розмежовуючи поняття “органіка”, “неорганіка”. На другій стадії механічне спостереження доповнюється дією “доторкнутися до живого”, завдяки чому встановлюються елементарні відмінності між “живими” та “неживими” явищами в природі. На більш вищому науковому рівні (цей період лише бере свій початок у старшому дошкільному віці) відбувається засвоєння того, що людина – це теж об’єкт природи. Тому особливої уваги потребує не тільки формування естетичного відношення дошкільнят до природних багатств, але й розвиток турботливого ставлення до їх збереження, примноження й збагачення. Задля цього дорослі мають вміло скористатися бажаннями дітей “виховувати” підопічну тваринку, вирощувати квіти, допомагати батьками доглядати за домашніми тваринами, перетворивши серію трудових доручень, завдань у цілу систему розвитку ціннісного ставлення малюків до “друзів менших” і початку формування таких наукових понять, як: природне навколишнє середовище та екологічна культура людини.

Не менш важливим завданням педагогічної діяльності дорослих є збереження здоров’я юного покоління, прищеплення дітям навичок здорового способу життя, формування а них свідомого (ціннісного) ставлення до стану свого організму з раннього дитинства, прищеплення їм необхідних санітарно-гігієнічних звичок. Слід орієнтувати батьків на культивування в родинах атмосфери уваги і піклування та взаємодопомоги, зосереджуючи їх увагу на тому, що саме батько і мати мають бути прикладом для дітей. Дбаючи про розвиток психічної та духовної складових здорової дитини бажано заохочувати малят до вчинків позитивної соціальної поведінки, учити турбуватися про інших, допомагати один одному, співчувати тощо. Спільно з батьками необхідно виробити розумні вимоги до дітей, яких ті мають дотримуватися й у дошкільному закладі, й у сім’ї.

У старшому дошкільному віці акцент педагогічного впливу дорослих має переміститися на соціальне виховання дітей. Зокрема, щоб попередити нездоровий інтерес дітей 4-5 річного віку до вулиці, що виникає в цей період, є необхідним поступово вводити дитину в світ інших однолітків і “чужих” дорослих, роз’яснюючи поведінкові відмінності між дівчатками та хлопчиками, виробляючи перші навички самоконтролю щодо дотримання встановлених правил перебування на вулиці та адекватного (емоційного) сприйняття контролю з боку рідних. Варто уникати зайвої заорганізованості перших соціальних відносин дитини і разом з тим не допускати їх розвитку “на самоплин”, показовими моделями поведінки можуть слугувати особистий приклад дорослих вибудовувати міжособистісні стосунки. Важливим завданням соціального виховання дітей старшого дошкільного віку є вироблення позитивного ставлення до самого себе, адже саме в системі

взаємовідносин з іншими однолітками дитина починає відчувати або свою значущість, або меншовартість; у подальшому одні з них виявлятимуть себе лідерами дитячого колективу, інші – ізгоями. Ми радимо і батькам, і вихователям дошкільного закладу у процесі виконання індивідуальних і колективних завдань підкреслювати значимість дитини, заохочувати її найменші досягнення, не дорікати за невдачі, допомагати долати труднощі, учити радіти за успіх інших. Тільки так можна допомогти дитині рости впевненою в своїх силах, терпляче працювати над досягненням власного успіху, уміти не заздрити іншим і не вихвалитися самому, а саме головне – поступово навчитися реально оцінювати свої можливості, визначати своє місце в соціальному оточенні. У рамках нашого дослідження було проведено опитування дітей 6-річного віку, під час якого їм пропонувалося усно відповісти на запитання: “Коли ти відчуваєш себе щасливим?”. Діти (537 респондентів) поруч із звичними чинниками відчуття щастя “Мене люблять батьки”, “Мені подарували...” висловили й такі, як: “У мене є друг”, “Я навчився...”, “Я разом з мамою (батьком)...”, “Мене похвалила вихователька за ...”. Як бачимо, для майбутніх першокласників набувають цінності міжособистісні відносини, соціально значущі види діяльності, бажання досягти успіху, що є ознакою їх первинної соціалізації.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, основні проблеми в розвитку ціннісно-сислової сфери особистості в дошкільному віці обумовлюються необхідністю створення такого життєвого простору, в якому забезпечуватимуться умови соціального становлення дитини, серед яких основними, на наш погляд, є такі:

а) співпраця педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів з батьками, наступність родинного та дошкільного виховання, активізація виховної функції сім'ї;

б) створення засобів навчально-виховного процесу, спрямованих на включення дитини в соціально значущі види діяльності у ціннісних сферах життя: “Я і моя справа”, “Я і моє здоров'я”, “Я у світі природи”, “Я по відношенню до себе”, сфері соціального спілкування.

в) оволодіння вихователями виховних методик, спрямованих на розвиток ціннісно-емоційної складової особистості дитини.

Це, у свою чергу, спричинює необхідність розробки проблеми щодо забезпечення наступності дошкільного виховання та навчально-виховного процесу в початковій школі в системі формування в особистості ціннісних орієнтирів, ставлень, набуття дитиною власного та засвоєння соціального досвіду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беленька Г. Базова програма “Я у світі” про трудове виховання дітей дошкільного віку // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 10. – С. 18-25.
2. Бех І.Д. Моральна педагогіка: правила майстерності // Дошкільне виховання. – 2010. – № 3. – С. 3-7.
3. Бех І.Д. Педагогічне регулювання виховної ситуації // Дошкільне виховання. – 2010. – № 4. – С. 2-3.
4. Біла І. Феномен дитячої творчості // Дошкільне виховання. – 2011. – № 1. – С. 7-11.
5. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л.С. Выготский – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.
6. Гаврик Н. Навчально-пізнавальна діяльність: сучасні підходи // Дошкільне виховання. – 2010. – № 11. – С. 2-5.
7. Зеньковський В.В. Психология детства. – М.: Академия, 1996. – 563 с.
8. Кудрявцев В.Т. Развитое детство и развивающее образование: культурно-исторический подход. – Ч. 1. Современное детство и инновации в дошкольном образовании / В.Т. Кудрявцев – Дубна: Изд-во РАО, 1997. – 174 с.
9. Лопатіна О.О., Скребцова М.В. 50 уроків про чесноти для занять із дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку. – Х.: Вид. група “Основа”, 2008. – 57 с.
10. Низковська О. Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі // Дошкільне виховання. – 2010. – № 10. – С. 7-15.

11. Сухомлинский В.А. Письма к сыну: Кн. Для учащихся. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1987. – 128 с.
12. Тихомирова А.Ф. Развитие познавательных способностей детей. – Ярославль, 1997. – 235 с.

Назаренко Л.Н.

**ОРГАНИЗАЦИЯ ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА
С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ АКСИОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА**

В статье рассматриваются проблемы формирования ценностно-смысловой сферы личности в дошкольном возрасте. Рассматриваемый процесс обуславливается необходимостью создания такого жизненного пространства, в котором обеспечивалась бы содействие педагогических работников дошкольных учебных заведений и родителей, преемственность семейного и дошкольного воспитания, активизация воспитательной функции семьи, использование современных воспитательных методик.

Ключевые слова: жизненное пространство, дошкольное воспитание, ценностно-смысловая сфера, социально значимая деятельность, социальное становление.

Nazarenko L.N.

**ORGANIZATION OF EDUCATION OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE
WITH A VIEW AXIOLOGICAL APPROACH**

The problems of value-life sphere of personality in preschool age. The above process is caused by the necessity to create a living space in which teachers are guaranteed cooperation pre-schools with parents, family and continuity of early childhood education, increasing educational function of the family, introducing modern educational methods.

Key words: living space, pre-school education, value-semantic field, socially meaningful activity, social growth.

УДК 373.543

Пентилюк І.С.

МОВНА ОСОБИСТІТЬ ЯК СУБ'ЄКТ ВИХОВАННЯ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

На основі аналізу наукової літератури у статті з'ясовується сутність мовної особистості як суб'єкта виховання в основній школі. Автор пропонує різні точки зору вчених-педагогів, психологів, лінгводидактів на феномен “мовна особистість”.

Ключові слова: особистість, індивід, мовна особистість, виховання мовної особистості, особистісний підхід до виховання підлітків.

Сучасний етап розвитку освіти в Україні відзначається євроінтеграційними процесами, що характеризуються створенням її нової парадигми, спрямованої на виховання освіченої, творчої, комунікативно спроможної особистості. Сучасна освіта розуміється як сфера становлення кожним особистого сенсу життя й місця в суспільстві, що вимагає особливої уваги до становлення й розвитку мовної особистості.

Проблеми виховання підростаючого покоління знайшли відображення в низці державних документів: Конституції України, Законах України “Про освіту”, “Про загальну середню школу”, Національній Доктрині розвитку освіти України в XXI столітті та ін. Сьогодні освіта визначається як стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації. Вона покликана створити умови для саморозвитку й самоудосконалення кожного на певному етапі навчання. Для учнів основної школи цей етап є найважливішим, бо саме він характеризується активним впливом освітнього середовища (школи, класу, однолітків, родини, громадських організацій) на виховання їх як особистостей. Тому пріоритетним у цьому плані є особистісний підхід до навчально-виховної роботи в школі й поза нею.